

Lieta C-326/22

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2022. gada 13. maijs

Iesniedzējtiesa:

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie
(Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2022. gada 18. marts

Prasītāja:

Z. sp. z o.o.

Atbildētāja:

A. S.A.

Pamatlietas priekšmets

Pieprasījums atbildētājai (bankai) iesniegt patēriņa kredīta līgumus, kuri, pēc prasītājas domām, ir nepieciešami, lai prasītāja varētu celt iespējamās prasības pret atbildētāju par kredīta izmaksu, kas nav saistīti ar procentiem, atlīdzināšanu.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ [Padomes] Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.) 16. panta 1. punkta interpretācija; LESD 267. pants

Prejudiciālais jautājums

Vai Direktīvas 2008/48 16. panta 1. punkts, ņemot vērā Savienības tiesību efektivitātes principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka patērētājs vai arī pārdevējs vai piegādātājs, kuram patērētājs ir nodevis viņam no šīs direktīvas normas izrietošās

tiesības, var, pamatojoties uz šo normu, pieprasīt kreditoram izsniegt līguma (kā arī noteikumu, kas ir līguma sastāvdaļa) kopiju un informāciju par kredīta atmaksu, kas ir nepieciešama, lai pārbaudītu, vai summas, kuras izmaksātas patērētājam, lai atlīdzinātu kredīta kopējo izmaksu proporcionālo daļu saistībā ar tā pirmstermiņa atmaksu, tika aprēķinātas pareizi, kā arī kas ir nepieciešama, lai celtu prasību par šo summu iespējamo atmaksu?

Atbilstošās Savienības tiesību normas un Tiesas judikatūra

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ [Padomes] Direktīvu 87/102/EEK 16. panta 1. punkts

Tiesas spriedums, 1990. gada 19. jūnijs, *Factortame* u.c., C-213/89, EU:C:1990:257.

Atbilstošās valsts tiesību normas

- 1) *Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim* [Patēriņa kredītu likums] (2022. gada *Dziennik Ustaw*, 246. poz.), turpmāk tekstā – “Patēriņa kredītu likums”, 49. panta 1. un 2. punkts.
- 2) *Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego* [1964. gada 17. novembra Civilprocesa kodeksa likums] (2021. gada *Dziennik Ustaw*, 1805. poz.), turpmāk tekstā – “Civilprocesa kodekss”, 19. panta 1. punkts, 98. panta 1. punkts, 130. panta 1. un 2. punkts, 130.^{1a} panta 1.–3. punkts, 187. panta 1. punkta 1. apakšpunkts, 248. pants.
- 3) *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny* [1964. gada 23. aprīļa Civilkodekss] (2020. gada *Dziennik Ustaw*, 1740. poz.) 123. panta 1. punkta 1. apakšpunkts.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Atbildētāja (banka) noslēdza patēriņa kredīta līgumus ar vairākiem prasītājas juridiskajiem priekštečiem (patērētājiem).
- 2 Visu šo patērētāju saņemtie kredīti tika atmaksāti pirms atmaksas termiņa beigām.
- 3 Patērētāji, kuri ar atbildētāju noslēdza atsevišķus patēriņa kredīta līgumus, pamatojoties uz cesijas līgumiem, ir nodevuši savas tiesības uz prasījumiem pret atbildētāju par summu atlīdzināšanu atbilstoši kārtībai, kas paredzēta Patēriņa kredītu likuma 49. panta 1. un 2. punktā kopsakarā ar 5. panta 6. punkta a) un b) apakšpunktu (ar procentiem nesaistītu kredīta izmaksu atmaksa).

- 4 Prasītāja, kura ir ieguvusi šīs prasījuma tiesības, pieprasa atbildētājai nodod minētos patēriņa kredīta līgumus kopā ar noteikumiem un nosacījumiem, kas piemērojami katram no šiem līgumiem, papildu līgumiem, tostarp apdrošināšanas līgumiem un to vispārīgiem noteikumiem, kā arī sniegt noteiktu informāciju, jo minēto patērētāju rīcībā nav šo līgumu kopiju (viņi tos ir pazaudējuši).
- 5 Turklāt prasītāja lūdza noteikt atbildētājai pienākumu veikt konkrētu darbību, proti, sniegt noteiktu informāciju par noslēgtajiem kredītlīgumiem.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 6 Nav strīda par to, ka atbildētāju un prasītājas juridiskos priekštečus saistīja patēriņa kredīta līgumi.
- 7 Atbildētāja atsakās izpildīt prasītājas pieprasījumu un apgalvo, ka nepastāv juridisks pamats, lai izsniegtu prasītājai (kā arī tās juridiskajiem priekštečiem) pieprasītos dokumentus, proti, līgumus, pat ja patērētāji – kā tas ir šajā gadījumā – ir atbrīvojuši atbildētāju no bankas noslēpuma un ir pilnvarājuši prasītāju pieprasīt izsniegt kredītlīgumus, kas tika noslēgti starp atbildētāju un atsevišķiem patērētājiem.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 8 Iesniedzējtiesa uzskata, ka ir radies jautājums, saistībā ar kuru ir nepieciešama Savienības tiesību, proti, Direktīvas 2008/48 16. panta, kopsakarā ar Savienības tiesību efektivitātes principu, interpretācija. Nav šaubu, ka gan Eiropas Savienības likumdevējs, gan valsts likumdevējs, lai nodrošinātu augstu patērētāju aizsardzību, ir paredzējuši tam iespēju atgūt daļu no izmaksām, kas radušās saistībā ar noslēgtu kredītlīgumu, ja kredīts tiek atmaksāts pirms termiņa. Tomēr no valsts tiesību aktiem izriet, ka šīs prasījuma esamības fakts ir jāpierāda prasītājam (patērētājam), un to nevar izdarīt, neiesniedzot tiesai pierādījumus, proti, līgumu.
- 9 Šķiet, ka bez lūguma un informācijas par to, kā kredīts tika atmaksāts, patērētājam nav iespējams, pirmkārt, novērtēt, vai aizdevējs ir pareizi aprēķinājis atlīdzināmās ar procentiem nesaistītas kredīta izmaksas, un, otrkārt, pārbaudīt, vai prasības celšana ir ekonomiski izdevīga. Tas savukārt rada nopietnas šaubas par patērētājam piešķirto tiesību uz patēriņa kredīta izmaksu, kas nav saistītas ar procentiem, proporcionālās daļas atlīdzināšanu efektivitāti situācijā, kad patērētājs vispār nevar pārbaudīt, vai un kādā apmērā viņam ir tiesības saņemt ar procentiem nesaistītu kredīta izmaksu atmaksu.
- 10 Iesniedzējtiesa ņem vērā, ka patērētājam nav pienākuma glabāt lūguma kopiju. Tomēr parasti patērētājam nav tehnisku iespēju ilgstoši glabāt noslēgtu līgumu kopijas, ņemot vērā to, ka parasti tādu līgumu puses, uz kuriem attiecas Patēriņa kredītu likuma 49. panta noteikumi, ir personas ar zemiem ienākumiem, kuras ņem daudzus īstermiņa aizdevumus, kuri atbilst patēriņa kredīta definīcijai.

Tādējādi pastāv iespēja, ka šie patērētāji var pazaudēt viņiem izsniegto līgumu kopijas un brīdī, kad tiek veikta patēriņa kredīta pirmstermiņa atmaksa, daudziem no viņiem vairs var nebūt līguma kopijas, tādējādi liedzot viņiem iespēju efektīvi pārbaudīt savus prasījumus pret aizdevēju, pamatojoties uz Patēriņa kredītu likuma 49. pantu.

- 11 Bieži vien iepriekšējā kredīta atmaksa tiek veikta, uzņemoties jaunas saistības. Šādā situācijā līdzekļi netiek pārskaitīti uz patērētāja kontu, un līdz ar to patērētājam nav precīzas informācijas par to, kad parādsaistības tika dzēstas.
- 12 Patērētāja situāciju neuzlabo tas, ka viņš var vērsties pie privātiem uzņēmumiem, kas piedāvā sniegt informāciju par viņa parādiem. Tas rada papildu izmaksas, kas varētu būt šķērslis tam, lai celtu prasību, ko viņam ir tiesības darīt saskaņā ar Savienības tiesībām. Turklāt šāda informācija nav pilnīga un ne vienmēr attiecas uz visām saistībām.
- 13 Lai gan saskaņā ar Polijas procesuālajām tiesību normām tiesai ir iespēja noteikt konkrētajai personai pienākumu izsniegt noteiktus dokumentus (Civilprocesa kodeksa 248. pants), šāds pienākums nevar kalpot prasījuma precizēšanai un to piemēro tikai pēc faktiskas prasības celšanas.
- 14 Tikmēr prasības celšanas priekšnoteikums ir prasījuma precīza noteikšana (Civilprocesa kodeksa 187. panta 1. punkta 1. apakšpunkts), kas nav iespējams, ja patērētāja vai viņa tiesību pārņēmēja rīcībā nav kredīta līguma un informācijas par parāda atmaksas datumu. Šādā situācijā tiesas priekšsēdētājam būs jāaicina novērst prasības pieteikuma formālos trūkumus (Civilprocesa kodeksa 130. panta 1. punkts), un, ja tos nav iespējams novērst, prasības pieteikums var tikt noraidīts, kas nozīmē, ka tas neradīs nekādas sekas, kuras ir noteiktas likumā saistībā ar prasības celšanu (Civilprocesa kodeksa 130. panta 2. punkts).
- 15 Patērētājam, ko pārstāv profesionāls pilnvarnieks, arī draud risks, ka prasības pieteikums tiks noraidīts bez aicinājuma veikt tā labojumu (Civilprocesa kodeksa 130.^{1a} pants), ar iespējamām tiesībām labot prasības pieteikumu nedēļas laikā no dienas, kad izsniegts rīkojums par noraidīšanu (Civilprocesa kodeksa 130.^{1a} panta 3. punkts).
- 16 Turpretī, ja patērētājs savu prasību formulētu uz labu laimi, tad, ja prasība pārsniegtu tam faktiski atmaksājamo summu, viņš varētu zaudēt tiesvedībā un viņam būtu pienākums maksāt tiesvedības izmaksas. Polijas tiesu praksē ir nostiprinājies uzskats, ka prasītājs, kurš atsauc prasību vai kura prasība tiek noraidīta, zaudē lietā, izņemot gadījumus, kad atbildētājs ir veicis maksājumu tiesvedības laikā.
- 17 Protams, valsts tiesu praksē ir pieņemts, ka prasītājs var pierādīt, ka prasības celšana bija nepieciešama, lai aizstāvētu savas tiesības, un šādā gadījumā viņam nebūs jāmaksā iepriekš minētās izmaksas. Tomēr uz tādu situāciju, kāda ir šajā tiesvedībā, neattiecas pastāvīgā tiesu prakse, tāpēc ir iespējams, ka atsevišķas tiesas šādā situācijā atzīs, ka, tā kā patērētājs ir pazaudējis līgumu, viņš pats ir

vainīgs, ka nevar noteikt prasījuma summu, un tāpēc viņam ir jāsedz tā izmaksas. Tas, ka prasītājam, kurš vēlāk daļēji atsauc prasību, tiek uzlikts pienākums segt izmaksas, ir izņēmums no pušu atbildības par tiesvedības iznākumu principa (Civilprocesa kodeksa 98. panta 1. punkts). Šis izņēmums ir interpretējams šauri, kas patērētājam rada ievērojamu nenoteiktību attiecībā uz prasības celšanu.

- 18 Ja patērētājs celtu prasību par mazāku summu, nekā viņam pienākas, viņam varētu iestāties risks, ka atlikušajai summai, kas viņam pienākas, iestāties noilgums. Valsts tiesu pastāvīgajā praksē ir pieņemts, ka Civilkodeksa 123. pantā, kurā ir noteikts, kad noilgums tiek pārtraukts, ir paredzēts, ka parasti noilgums tiek pārtraukts brīdī, kad tiek iesniegts prasības pieteikums, bet tikai attiecībā uz to prasības daļu, kas tika norādīta prasības pieteikumā.
- 19 Izņēmums no šā noteikuma attiecas tikai uz prasījumiem, kurus nevar noteikt prasības celšanas brīdī, jo tie izriet no konkrētas mantas novērtējuma, ko tiesa veic noteiktā brīdī. Izskatāmajā lietā tas tā nav.
- 20 Līguma neesamība arī neļauj patērētājam novērtēt, vai viņam vispār ir vērts celt prasību, vai pārbaudīt, vai viņa kredīts ir pareizi dzēsts pēc pirmstermiņa atmaksas. Patērētājs ir vājāka līgumslēdzēja puse, un atšķirībā no uzņēmumiem viņam nav instrumentu, kas ļautu droši glabāt visus ar viņu saistītos dokumentus. Tādējādi līguma kopijas, kas saņemta līguma noslēgšanas brīdī, nozaudēšana liedz patērētājam faktisku iespēju celt prasību saskaņā ar Patēriņa kredītu likuma 49. panta 1. un 2. punktu (t.i., prasības, kas pamatotas tieši ar Direktīvas 2008/48 16. pantu) un apsvērt šo prasību celšanas pamatotību.
- 21 No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka valsts tiesām ir jānodrošina Savienības tiesību efektivitāte. Šī prasība nozīmē arī to, ka situācijā, kad tas ir nepieciešams, tiesām ir tiesības piemērot pasākumus, kas nav paredzēti valsts tiesību normās (Tiesas spriedums, 1990. gada 19. jūnijs, *Factortame* u.c., C-213/89, EU:C:1990:257). Iesniedzējtiesai ir šaubas, vai, ņemot vērā Savienības tiesību efektivitātes principu, Direktīvas 2008/48 16. pantā ir paredzētas tiesības pieprasīt tādus dokumentus kā, piemēram, patēriņa kredīta līgumu, kas tika atmaksāts pirms termiņa, un informāciju par kredīta atmaksas datumu un summu, ja šo dokumentu iegūšana ir nepieciešama, lai izvērtētu, vai ir pamatoti celt prasību, un celtu prasību efektīvi, nepakļaujot sevi iespējamam pienākumam atlīdzināt pretējai pusei tiesāšanās izdevumus vai riskam, ka attiecībā uz daļu prasības var iestāties noilgums.
- 22 Ja patērētājam nebūtu tiesību uz šādu prasību, viņam būtu ievērojami grūtāk aizstāvēt savas tiesības, kas izriet no Direktīvas 2008/48 16. panta. Tādējādi prasības celšana būtu saistīta ar ievērojamu risku, kas var atturēt no iepriekš minētās prasības celšanas.
- 23 Līguma neesamība vien arī liedz patērētājam tiesības izvērtēt, vai prasības celšana tiesā ir vispār nepieciešama un izdevīga. Tādējādi patērētājam vai personai, kura ir pārņēmusi tā tiesības (pēc cesijas līguma noslēgšanas) nav nekādas iespējas

skaidri noteikt savu situāciju, kas var arī atturēt viņu no prasības celšanas pret aizdevēju. Minētie apstākļi kopumā nozīmē, ka iepriekš minētās personas nevar noteikt savas tiesības pret aizdevēju, no vienas puses, un šo tiesību aizstāvēšana, ja tie nolemj celt prasību, neraugoties uz to, ka nevar viennozīmīgi novērtēt prasības pamatotību, ir ievērojami apgrūtināta (ņemot vērā nopietno risku, kas saistīts ar prasītāja tiesībām celt prasību), no otras puses.

DARBA VERSIJA